

DI TÍCH LỊCH SỬ CÁCH MẠNG ở Thái Bình

BÙI ĐĂNG VIỆT*

Thái Bình là một trong những tỉnh thuộc châu thổ sông Hồng có truyền thống văn hiến và truyền thống đấu tranh chống giặc ngoại xâm khá nổi bật. Đặc biệt, từ khi có Đảng, Thái Bình là quê hương cách mạng - nơi có những người con ưu tú và những phong trào cách mạng tiêu biểu.

Năm tháng qua đi, song những tên người, tên đất, tên sông và những sự kiện lịch sử cách mạng chói ngời vẫn lưu lại trong sử sách, hội tụ trong các di tích lịch sử cách mạng. Đến nay, Thái Bình có 86 di tích cấp quốc gia và gần 500 di tích cấp tỉnh, trong đó có những di tích cách mạng tiêu biểu, gắn liền và phản ánh các sự kiện, các mốc son lịch sử của tỉnh và của đất nước...

Nằm cách thành phố Thái Bình 32 km về phía Đông Bắc, đó là thị trấn Diêm Điền - một vùng quê ven biển của huyện Thái Thụy, nơi sinh ra là lớn lên của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh - người học trò xuất sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, một trong những người tham gia thành lập tổ chức đầu tiên của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Di tích lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh tại quê hương Thái Thụy là một di tích cách mạng cấp quốc gia, bao gồm 2 khu: Khu nhà ở (khu di tích) và khu nhà bia, nhà khách kiêm nhà trưng bày (khu mới tôn tạo). Khu di tích

gồm: Ngôi nhà chính, ngôi nhà ngang, ngôi nhà bếp và khu vực giếng nước. Ngôi nhà chính vốn là nhà cụ Cử Tiết - thân phụ của đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, do các môn sinh và bà con làng xóm làm khoảng năm 1888. Đó là ngôi nhà gỗ lim 03 gian 02 chái, mái lợp cói, tường bưng ván gỗ, cửa khay; nội thất làm kiểu thượng rường hạ kẻ. Trong ngôi nhà này, hiện vẫn còn ban thờ và một số hiện vật quý - như chiếc sập, tráp đựng tài liệu dạy học của cụ Cử Tiết. Ngôi nhà ngang 3 gian, tường đất (trát vách), lợp cói; nội thất làm bằng gỗ xoan nhỏ, ngăn liếp; gian buồng có giường, chõng tre, dụng cụ sinh hoạt. Đây là nơi, trong những năm tháng ấu thơ, Nguyễn Đức Cảnh đã sống bên người mẹ thân thương của mình. Ngôi nhà bếp nhỏ, 1 gian, tường trát vách, mái lợp cói. Phía đầu hồi chính giáp nhà chính và nhà ngang là khẩu giếng được khơi cùng thời gian dựng nhà chính. Đây chính là địa điểm sinh ra Nguyễn Đức Cảnh vào ngày 02-02-1908, khi bà mẹ múc nước đã để rơi tại đó.

Bên cạnh khu nhà ở chính (di tích) là khu lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh, mới được tôn tạo. Toàn bộ khu di tích nằm trên thửa đất rộng gần 2 ha, có vườn hoa cây cảnh, du khách tham quan sẽ được tận mắt nhìn thấy mảnh đất quê hương sinh ra đồng chí Nguyễn Đức Cảnh

* PHÓ GIÁM ĐỐC BẢO TÀNG THÁI BÌNH

và những nếp nhà, những vật dùng sinh hoạt của gia đình đồng chí Nguyễn Đức Cảnh - một mẫu hình của gia đình nhà Nho yêu nước ở vùng biển Thái Bình trong những ngày đầu cách mạng.

Về với biển Đông Châu (huyện Tiền Hải), sẽ được thăm đình Nho Lâm, đình Thanh Giám ở xã Đông Lâm - cụm di tích lịch sử cách mạng quốc gia ghi dấu nơi tập trung, xuất phát của cuộc biểu tình nông dân Tiền Hải ngày 14/10/1930.

Đình Nho Lâm làm kiểu chữ "đình" hồi văn cánh bồng, có khuôn viên rộng lớn. Đình Thanh Giám làm kiểu tiên chữ nhất, hậu chữ đình. Đây là 2 ngôi đình của quê hương cách mạng. Tại đây, dưới sự lãnh đạo của Đảng, nhân dân đã nổi trống tập trung hàng ngàn quần chúng của các làng lân cận rồi cùng kéo lên huyện đường đấu tranh đòi quyền sống, chia lửa với phong trào Xô Viết Nghệ Tĩnh. Từ sự kiện lịch sử này, Xứ uỷ Bắc kỳ đã đánh giá Thái Bình "là tỉnh có phong trào mạnh nhất Bắc kỳ lúc bấy giờ". Ngoài ý nghĩa lịch sử - nơi vang lên "Tiếng trống năm 30" (14/10/1930), khu vườn cây bên đình Nho Lâm còn là địa điểm có ý nghĩa đặc biệt - nơi tổ chức đón và nghe Bác Hồ nói chuyện với cán bộ và nhân dân trong tỉnh khi Người về thăm Thái Bình lần thứ tư, ngày 26/3/1962.

Trở về Đông Hưng, không thể không nhắc tới khu di tích Làng kháng chiến Nguyễn Xá. Đây là một cụm di tích về một làng kháng chiến tiêu biểu nhất của tỉnh Thái Bình trong kháng chiến chống Pháp, được Bác Hồ tặng cờ "Nguyễn Xá - Làng kiểu mẫu".

Trong kháng chiến chống Pháp, nhân dân Nguyễn Xá rào làng, đào hào, đắp lũy (là mô hình tiêu biểu của các làng kháng chiến ở Bắc Bộ lúc bấy giờ), kiên trì bám trụ, đánh địch 184 trận, có trận tổ chức đánh liên hoàn chiến với các xã, tiêu diệt hàng ngàn lính nguy và lính Âu Phi, bắn cháy 02 xe tăng, thu nhiều vũ khí. Hiện tại, Nguyễn Xá còn bảo lưu được một đoạn hào lũy ở phía Bắc làng - nơi diễn ra những trận đánh ác liệt nhất; khu chùa Quỳnh ở giữa làng - nơi du kích đào hầm bám trụ chỉ huy chống càn thẳng lợi; trận địa Cầu Nguyễn - nơi dân quân du kích Nguyễn Xá bắn rơi 02 máy bay Mỹ; nghĩa trang liệt sĩ Đông Hưng - nơi quy tập hàng ngàn phần mộ các anh hùng, liệt sĩ của huyện Đông Hưng. Ngoài ra, còn khu

Tượng đài kháng chiến và Nhà truyền thống của xã. Đến thăm khu di tích làng Nguyễn cũng đồng thời là được đến thăm một làng nghề, được xem biểu diễn nghệ thuật múa rối nước làng Nguyễn độc đáo, được thưởng thức món ăn truyền thống và đặc sản bánh cáy tiến vua thuở trước.

Cách thành phố Thái Bình 7km là xã Tân Hoà, huyện Vũ Thư, nơi có di tích lưu niệm Chủ tịch Hồ Chí Minh - một trong những di tích xếp hạng quốc gia của tỉnh Thái Bình.

Trong những năm đánh Mỹ, vượt qua bom đạn ác liệt, nhân dân Thái Bình đã làm nên Bài ca 5 tấn góp phần đánh thắng giặc Mỹ. Để ghi nhận và kịp thời động viên thành tích nổi bật của Thái Bình, vào dịp cuối năm 1966, Bác Hồ đã về mừng công với Đảng bộ và nhân dân Thái Bình. Dịp này, Bác đến làm việc và ăn nghỉ tại ngôi nhà lá 5 gian - ngôi nhà sơ tán của đồng chí Bí thư Tỉnh uỷ Thái Bình (đây cũng là địa điểm Bác về với Thái Bình lần cuối cùng trước lúc đi xa). Do vậy Tỉnh uỷ, Ủy ban nhân dân tỉnh Thái Bình đã quyết định giữ gìn, tôn tạo ngôi nhà này cùng khu vực phụ cận thành khu di tích lưu niệm về Hồ Chủ tịch.

Di tích lưu niệm Chủ tịch Hồ Chí Minh tại xã Tân Hoà gồm 2 khu: Khu di tích gốc và các công trình tôn tạo. Khu di tích gốc là một ngôi nhà 05 gian tường đất, trát vách, mái lợp lá cọ; có phòng họp, có cửa lên xuống để tránh bom đạn của giặc Mỹ. Các hiện vật gốc của di tích như: Giường ngủ, tủ tài liệu, điện thoại bàn quay số, bàn, ghế, đèn bão - nơi Bác ngồi viết bài, nói chuyện với cán bộ và nhân dân Thái Bình... đến nay vẫn được giữ gìn và trưng bày nguyên vẹn (tại gian phòng 1); tủ và giường ngủ của đồng chí Tố Hữu và đồng chí Hoàng Anh (gian phòng 2); bộ bàn ghế chữ T - bàn gỗ, ghế mây - nơi Bác ngồi làm việc với các đồng chí lãnh đạo tỉnh Thái Bình (gian phòng 3). Bên cạnh ngôi nhà chính còn có 2 gian nhà bếp lợp lá, nhà tắm, giếng nước, bể lọc nước, các hầm trú ẩn máy bay tại vườn cam trước ngôi nhà chính. Khu tôn tạo hiện có ngôi nhà trưng bày làm kiểu nhà sàn trên hồ sen, mái lợp ngói mũi, bên trong trưng bày tư liệu hiện vật về 5 lần Thái Bình đón Bác. Cạnh đó, là ngôi nhà khách, nhà chiếu phim và vườn hoa cây cảnh tôn thêm vẻ đẹp cho khu di tích.

Ngoài một số di tích cách mạng tiêu biểu

vừa giới thiệu, Thái Bình còn nhiều di tích cách mạng được xếp hạng di tích quốc gia khác như: Cơ sở in của Xứ uỷ Bắc kỳ năm 1930, ở xã Đình Phùng; đình Thượng Phúc - công trình kiến trúc nghệ thuật và di tích cách mạng ở xã Quang Trung; đình Lai Vi - cơ sở cách mạng của tỉnh ở xã Minh Hưng, huyện Kiến Xương... Cùng đó, là những di tích cách mạng cấp tỉnh như: Trường Vĩ Sĩ, xã Chí Hoà, huyện Hưng Hoà - nơi tập trung, xuất phát cuộc biểu tình nông dân Tiên - Duyên - Hưng vào ngày 01/5/1930; Từ đường họ Tống, xã Vũ Chính, thành phố Thái Bình - nơi tưởng niệm đồng chí Tống Văn Phổ - Bí thư Tỉnh uỷ đầu tiên của tỉnh Thái Bình; chùa Phương Quả, xã Quỳnh Nguyên, huyện Quỳnh Phụ - An toàn khu của Tỉnh uỷ - nơi chuẩn bị khởi nghĩa giành chính quyền năm 1945 ở tỉnh Thái Bình, và rất nhiều di tích lịch sử cách mạng khác nằm rải rác ở các địa phương trong toàn tỉnh...

Những di tích lịch sử - cách mạng hiện còn, đang phát huy vai trò tích cực trong công tác giáo dục truyền thống cho các thế hệ, vừa được liệt kê trên đây, phần nào đã phản ánh sự quan tâm của Đảng bộ, chính quyền và toàn thể nhân dân Thái Bình đối với sự nghiệp bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá của quê hương, đặc biệt là đối với các di sản văn hoá gắn với thời kỳ cách mạng - kháng chiến. Tuy vậy, nhìn lại lĩnh vực công tác này vẫn không khỏi có những lo ngại. Ngoài những di tích (vật thể) tiêu biểu hiện còn, nhiều di tích đã bị mai một hoặc đã mất hẳn trong quá trình xây dựng đô thị như: Trường Minh Thành (thành phố Thái Bình) - nơi thành lập chi bộ Việt Nam Thanh niên cách mạng đồng chí Hội năm 1927; ngôi nhà số 9, ngõ 1, phố Duyn-píc-kê - nơi thành lập Đảng bộ tỉnh Thái Bình tháng 9/1929; Căng chợ Bo - di tích ghi dấu tội ác của thực dân Pháp... Do thời

gian, thiên tai, địch hoạ, nên đại bộ phận các di tích cách mạng đều xuống cấp và xuống cấp nghiêm trọng: Khu lưu niệm đồng chí Nguyễn Đức Cảnh nằm sát biển nên mưa bão, hơi mặn của biển đã tác động đến các công trình (kể cả các hạng mục mới tôn tạo như nhà bia, cổng). Đình Nho Lâm, đình Thanh Giám (xã Đông Lâm - Tiên Hải): Các phần mái cũng phải tu sửa nhiều lần; Làng kháng chiến Nguyên Xá - Đông Hưng: Khu hào lũy cũng bị sạt lở; Từ đường họ Tống, chùa Phương Quả: Hệ thống cột kèo, rui hoành, mái ngói cũng bị mối mọt, xô dột, chưa có điều kiện tu sửa. Một số di tích xuống cấp được tu sửa thì lại tùy tiện, chắp vá, làm mất dần yếu tố nguyên gốc. Tình trạng quản lý, sử dụng các di tích cách mạng cũng còn kém hiệu quả, thậm chí còn nhiều phức tạp: Có nơi để hoang tàn, đồ tế khí mất, hỏng; có nơi sử dụng di tích làm kho chứa thóc, vật tư; diện tích đất di tích chật hẹp do bị lấn chiếm hoặc chia bót cho nhân dân làm nhà ở. Vấn đề cần quan tâm ở đây là, trong những năm qua, một số di tích mang yếu tố tâm linh, có lễ hội lớn như: Đền Đồng Bằng (xã An Lễ, huyện Quỳnh Phụ), đền Tiên La (xã Đoan Hùng, huyện Hưng Hà)... đều có nguồn thu (nhân dân công đức, đặt lễ...) hàng trăm triệu đồng; có đầu tư tài trợ 144 cây vàng, có người công đức trên 1 tỷ đồng để tu sửa, tôn tạo những di tích này. Trong khi đó, các di tích cách mạng đều là những di tích không có nguồn thu và người tài trợ tương tự. Vì thế, mỗi khi tổ chức lễ hội cách mạng, cơ quan chuyên môn và địa phương đều phải đầu tư kinh phí để tổ chức các hoạt động trong lễ hội tại di tích. Các ngành các cấp ở tỉnh cũng chưa quan tâm ưu tiên đầu tư cho loại hình di tích này - Thực tế, việc đầu tư cho các di tích trong 2 năm gần đây tại Thái Bình như sau:

Thời gian đầu tư kinh phí sửa chữa	Kinh phí chương trình mục tiêu (Bộ Văn hóa - Thông tin)		Kinh phí hỗ trợ (tỉnh)	
	Tỉ lệ giữa số di tích cách mạng và số di tích khác được đầu tư	Tỉ lệ giữa số kinh phí đầu tư cho di tích cách mạng so với các di tích khác	Tỉ lệ giữa số di tích cách mạng và số di tích khác được đầu tư	Tỉ lệ giữa số kinh phí đầu tư cho di tích cách mạng so với các di tích khác
Năm 2004	1/9	40/450	3/15	17/97
Năm 2005	1/7	30/400	3/15	25/111

Để khắc phục thực trạng trên, có rất nhiều vấn đề cần quan tâm giải quyết. Từ thực tế công tác và từ điều kiện cụ thể của công tác và từ điều kiện cụ thể của tỉnh, sau đây chúng tôi mạnh dạn đề xuất một số giải pháp ban đầu nhằm đưa các hoạt động bảo vệ và phát huy giá trị của các di tích lịch sử cách mạng đạt được hiệu quả tích cực nhất trong những năm tới. Trước hết là, vấn đề nhận thức về di tích cách mạng. Trong công tác phổ biến, tuyên truyền Luật di sản văn hoá, cần làm rõ giá trị, ý nghĩa của các di tích cách mạng, nâng cao ý thức bảo vệ và phát huy giá trị di tích lịch sử - cách mạng cho cán bộ, quần chúng nhân dân.

Trong thực tế hiện nay, Thái Bình cũng như các địa phương có rất nhiều di tích: Đình, chùa, đền, miếu, phủ... gắn với tâm linh cộng đồng làng xã, có giá trị về cảnh quan kiến trúc, có lễ hội lớn..., thường được nhiều người quan tâm hơn di tích cách mạng. Do vậy, chủ động và sáng tạo trong công tác tuyên truyền, giáo dục, qua đó giúp cho toàn thể cán bộ, nhân dân nhận thức được giá trị đặc biệt của di tích cách mạng vì đó là những di sản thiêng liêng, đã và sẽ mãi mãi gắn bó với Đảng, với cách mạng, với những con người không quản hy sinh xương máu của mình để đem lại thành quả cuộc sống hoà bình, độc lập cho toàn dân. Sự hấp dẫn của di tích cách mạng không giản đơn là yếu tố tâm linh, tín ngưỡng trong di tích, mà là ý nghĩa chính trị. Bảo vệ di tích cách mạng là thể hiện đạo lý "uống nước nhớ nguồn, ăn quả nhớ người trồng cây" - một truyền thống văn hoá tốt đẹp của dân tộc Việt Nam. Vì lẽ đó, các thế hệ nhân dân Việt Nam, nhất là thế hệ trẻ cần phải nhận thức đúng đắn giá trị, ý nghĩa của di tích cách mạng. Các cấp, các ngành, các trường học phải nhận thức, tuyên truyền về truyền thống cách mạng, về giá trị ý nghĩa của di tích cách mạng. Chúng nào công tác này còn yếu và mờ nhạt, thì quần chúng nhân dân càng hướng vào yếu tố tâm linh tín ngưỡng của di tích, quên mất công lao, thành quả của các bậc tiền bối cách mạng - những người đã đổ mồ hôi, xương máu cho cuộc đấu tranh giành và giữ gìn độc lập dân tộc cùng cuộc sống hạnh phúc cho chúng ta.

Từ vấn đề nhận thức đúng đắn về di tích cách mạng, chúng ta phải chú trọng triển khai một loạt công việc như: Tăng cường công tác

chuyên môn, kiểm kê nắm lại thực trạng các di tích cách mạng tại địa phương, tổ chức quản lý tốt các di tích (thành lập Ban quản lý di tích ở địa phương cần có thành phần là cán bộ lão thành cách mạng - những người đã từng gắn bó cả đời hoạt động của mình với di tích, am hiểu di tích và quý trọng di tích). Việc bảo vệ, tu sửa, phát huy tác dụng di tích phải làm theo Luật di sản văn hoá, phải giữ gìn tối đa các yếu tố nguyên gốc, không tu sửa tùy tiện, chấp vá, không sử dụng di tích làm kho chứa hoặc nơi làm việc. Cần đẩy mạnh các hoạt động giáo dục truyền thống; tổ chức các lễ hội truyền thống cách mạng tại di tích, tổ chức các tuyến du lịch của tỉnh trên có sự gắn kết di tích thuộc các loại hình khác. Trong dịp kỷ niệm các sự kiện, các ngày lễ lớn, cần đưa di tích cách mạng thành trung tâm giáo dục truyền thống cách mạng; tổ chức dâng hương tưởng niệm các danh nhân cách mạng; tổ chức kết nạp Đảng, tổ chức các cuộc báo công, bình công, mừng công, khuyến học...

Một yếu tố quan trọng nữa là các ngành, các cấp cần ưu tiên đầu tư kinh phí cho di tích cách mạng (vì nhiệm vụ chính trị, vì di tích cách mạng hầu như không có nguồn thu từ tiền công đức, tiền lễ và ít nhận được tài trợ từ các tổ chức, cá nhân). Bên cạnh việc đầu tư kinh phí, chính quyền các địa phương cần ưu tiên giải quyết đất đai để quy hoạch, tôn tạo cảnh quan cho khu di tích, kêu gọi con em xa quê và các nhà tài trợ công đức để tu bổ di tích. Các cơ quan chuyên môn cần quan tâm chỉ đạo nghiệp vụ, giúp các di tích bảo vệ, tu bổ, trưng bày bổ sung tại di tích để tăng tính hấp dẫn cho du khách tham quan...

Di tích lịch sử cách mạng ở Thái Bình chiếm số lượng không nhỏ trong tổng số di tích được xếp hạng cấp tỉnh và cấp quốc gia. Thực trạng các di tích cách mạng đang gặp rất nhiều khó khăn vì đa phần xuống cấp và thiếu nguồn kinh phí tu sửa. Song, với sự nhận thức đúng đắn về di tích cách mạng, thực hiện tốt Luật di sản văn hoá, tăng cường thực hiện các giải pháp nhằm quan tâm bảo vệ các di tích cách mạng, chúng ta sẽ gìn giữ và phát huy tốt giá trị của các di tích này góp phần giáo dục truyền thống đấu tranh cách mạng trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc./.